

coalitia 2009

coalitia civică
pentru alegeri libere și corecte

Monitorizarea mass-media în campania electorală pentru alegerile locale generale din 5 iunie 2011

Raport Nr. 2
2 - 15 mai 2011

Acest raport este realizat în cadrul proiectului „Monitorizarea mass-media în campania electorală”, cu susținerea financiară a Fundației Est-Europene, din resursele acordate de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperate Internațional (Sida/Asdic) și Ministerial Afacerilor Externe al Danemarcei (DANIDA). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

1. Date generale

1.1 Obiectivul proiectului: Monitorizarea și informarea publicului referitor la comportamentul mass-media în campania electorală, inclusiv a accesului concurenților electorali la mass-media și asigurarea pluralismului de opinie. Monitorizarea își propune să analizeze tendințele reportericești care pot afecta performanța mass-media și compromite abilitatea acestora de a oferi publicului informații veridice, echidistante și pluraliste.

1.2 Perioada de monitorizare: 18 aprilie – 19 iunie 2011

1.3 Criteriile de selectare a instituțiilor mass-media supuse monitorizării:

- Audiența-impactul (național, quasi-național). *Justificare:* Este binecunoscut faptul că între numărul audienței și impactul mass-media asupra opiniei publice există o legătură directă: cu cât mai multă lume este expusă unui anumit mesaj, cu atât mai puternic este impactul acestuia asupra anumitor segmente ale societății.
- Limba difuzării (română și rusă). *Justificare:* Pe lângă mass-media în limba română au fost incluse și posturi/ziare în limba rusă, această limbă fiind utilizată nu doar de minoritățile de etnie rusă, dar și de alte etnii - bulgari, găgăuzi, ucraineni.

1.4 Lista mass media monitorizate

Presa audiovizuală

Prime TV (Primele Știri, 21:00) - post privat, acoperire națională, difuzează în limba română;

NIT TV (Curier, 22:00)– post privat, acoperire națională, difuzează în rusă și română;

EURO TV (Știri, 20:30) - post privat, acoperire quasi-națională, difuzează în română;

Jurnal TV (Jurnalul orei 20:00) - post privat, difuzează prin satelit, în română și rusă

N4 (Obiectiv, 19:30) - post privat, acoperire regională, difuzează în limba română

Presa scrisă:

Adevărul (cotidian național, limba română, 5 apariții pe săptămână);

Timpul de dimineață (cotidian național, limba română, 5 apariții);

Moldova suverană (cotidian național, limba română, 4 apariții);

Nezavisimaia Moldova (cotidian național, limba rusă, 4 apariții);

Jurnal de Chișinău (bisăptămânal național, limba română, 2 apariții)

2. Cadrul metodologic

A fost monitorizat conținutul integral al ziarelor și câte un buletin de știri zilnic, fiind analizate materialele cu caracter electoral direct și indirect. Materialele au fost supuse unei evaluări de conținut și de context, pentru a determina dacă sunt favorabile sau defavorabile unui sau altui partid/unei sau altei formațiuni politice. De asemenea, materialele au fost analizate conform următoarelor criterii de reflectare obiectivă:

Imparțialitate/obiectivitate: Potrivit Codului de etică, știrile trebuie să fie imparțiale și obiective; să nu favorizeze anumite partide/grupuri/persoane în detrimentul altora. Obiectivitatea jurnalistică presupune o distincție clară între opinie și fapte, atât prin alegerea

unghiului de abordare, cât și prin detaliile furnizate. Prezența elementelor discriminatorii în cadrul reportajelor și știrilor reprezintă un prim criteriu de prezentare a realității prin prisma jurnalistului. Iar filtrarea știrilor și analiza minimă a istoriei și contextului, de asemenea, vorbesc despre apărarea intereselor anumitor actori, dar nu ale publicului larg¹.

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie: Pentru a fi corecte și echilibrate, materialele trebuie să prezinte toate părțile vizate, în special când e vorba de subiecte controversate, și să trateze în mod egal oponenții.² De asemenea, mass-media trebuie să asigure accesul publicului la o multitudine de păreri diverse care ar ajuta auditoriul să-și creeze propria opinie asupra celor întâmplate. În cazurile în care anumitor puncte de vedere li se oferă mai multă atenție decât altora, acestea devin proeminente și implicit afectează percepția publicului despre aceea ce se întâmplă în societate.

Limbaajul și imaginile utilizate: Jurnalismul responsabil presupune nu doar prezentarea veridică a faptelor, ci și utilizarea unui limbaaj corect și decent. Exagerările și limbaajul licențios utilizat în mod deliberat, cum ar fi limbaajul peiorativ sau etichetele atribuite anumitor persoane sau organizații, precum și imaginile manipulate astfel încât anumite părți să apară în lumină negativă ridică grave semne de întrebare cu privire la respectarea standardelor etice și profesionale. Comportamentul etic al jurnaliștilor este pus la îndoială de cele mai multe ori atunci când imaginile prezintă aspecte ce nu corespund realității, când acestea sunt trucate, dar și atunci când anumite știri sunt ilustrate cu imagini ce nu au legătură cu textul, cu partea informațională.

3. Datele monitorizării

Implicare în campania electorală

În cele 14 jurnale monitorizate în perioada 2-15 mai, postul Prime TV a difuzat 68 de știri cu caracter electoral direct și indirect. Materiale cu caracter electoral direct sunt incluse la rubrica „Electorală 2011”, difuzată la începutul rubricii și la încheierea ei. În afara rubricii electorale, au fost difuzate știrile despre atacurile asupra candidatului PD la funcția de primar din Stăuceni și asupra candidatului PLDM la funcția de consilier din Ialoveni. Știrile despre plecarea din PLDM a lui Mihai Godea, prim-vicepreședinte al formațiunii, și înscrierea lui în competiția electorală în calitate de candidat independent pentru funcția de primar al capitalei de asemenea au fost difuzate în afara rubricii “Electorală 2011”.

Reportajele electorale difuzate de Prime TV acoperă majoritatea evenimentelor și intrigilor din campanie. De cele mai multe ori ele se referă la acțiunile unui singur candidat la funcția de primar al municipiului Chișinău (mai ales ale candidatului PD, Valentina Buliga), unele se referă la confruntările dintre candidați (atacurile verbale dintre Chirtoacă și Dodon), iar altele, mai puțin frecvente, fac o sinteză a acțiunilor mai multor candidați (de exemplu,

---

¹ Simona Ștefănescu, Riscurile comunicării mediatice în timpul conflictelor

² Fico, Sofin, and Dragger, 2007. Fairness and defamation in the reporting of local issues.

prezența acestora la acțiunile de comemorare a victimelor celui de-al doilea război mondial, la ziua Europei etc.) sau prezintă poziția acestora asupra aceluiași subiect (de exemplu, promisiunile partidelor politice PLDM, PL, PD și PRCM pentru orașul Bălți, știrea din 5 mai, „E timpul să facem ordine în capitala de nord a țării”). De notat că sloganul „E timpul să facem ordine în Chișinău” și „E timpul să facem ordine în țară” este parte a bannerelor publicitare ale PDM difuzate la tv și în presa scrisă.

Obiectivitate și imparțialitate

În perioada monitorizată, la postul Prime TV nu au fost înregistrate abateri semnificative de la normele deontologice capabile să deformeze sau să trunchieze informația pusă la dispoziția publicului și nu au fost identificate nici probleme ce țin de separarea opiniilor de fapte.

Există totuși o frecvență inegală a apariției candidaților electorali în știrile difuzate de acest post. De exemplu, în perioada monitorizată, candidatul PD la funcția de primar de Chișinău Valentina Buliga e prezentă în 18 știri, iar candidatul PL, Dorin Chirtoacă este protagonistul a 17 știri. Ceilalți candidați electorali fac subiectul unui număr mai mic de știri: Igor Dodon, PCRM - 13 știri; Sergiu Coropceanu, PSD – 8 știri; Vitalia Pavlicenco, PNL – 3 știri; Mihai Godea, independent – 3 știri; Radu Bușilă, PPCD – 2 știri; Valeriu Pleșca, Forța a Treia - 2 știri.

Deși Valentina Buliga și Dorin Chirtoacă sunt prezentați într-un număr aproape egal de știri, specificul acestora este diferit. Știrile care vizează candidatul PD reflectă în întregime activitatea acestuia și campania electorală: întâlnirea Valentinei Buliga cu angajații Fabricii de sticlă (5 mai), cu alegătorii din sectorul Buiucani (11 mai), prezența ei la Ziua Europei (7 mai), la concertul lui Gheorghe Mustea (6 mai), la Ziua Familiei (15 mai), la Noaptea Muzeelor (15 mai), la plantarea trandafirilor în parc (7 mai), la flash mob-ul „Vrem lumină!” organizat noaptea pe o strada neiluminată (12 mai) etc.

Pe de altă parte, știrile care îl vizează pe candidatul PL, Dorin Chirtoacă, conțin, de cele mai multe ori, reacția acestuia la o acuzație/provocare venită din partea altui contracandidat din campania electorală. De exemplu: invitația din partea lui Igor Dodon la o dezbatere electorală pe str. Alba Iulia (12 mai), urmată de invitațiile adresate de Chirtoacă lui Dodon la o dezbatere la Stația de epurare a apei (11 mai) și la un meci de fotbal pe ruinele fostului Stadion Republican (12 mai). Și alți candidați l-au provocat pe Chirtoacă creând un subiect de știre la Prime TV. De exemplu cererea lui Sergiu Coropceanu, PSD, adresată lui Dorin Chirtoacă să scoată piatra ce marchează locul viitorului monument de pe PMAN (7 mai) sau acuzațiile unui membru al Mișcării „Forță și dreptate” precum că Dorin Chirtoacă ar fi organizat în Primărie o rețea de estorcere a banilor (11 mai) etc.

Știrile care prezintă activitatea lui Dorin Chirtoacă sunt prezentate într-o manieră (ușor) ironică. Întâlnirea lui cu oamenii de știință din 4 mai conține și observația reporterului că „unii participanți s-au eschivat de la discuții fiind copleșiți de somn”, iar imaginile cu persoanele care „nu iau parte la discuție” sunt însoțite de o melodie de leagăn. De remarcat faptul că în știrea care reflectă întâlnirea Valentinei Buliga cu oamenii de știință care a avut loc în ziua imediat următoare reporterul nu spune cât de implicată a fost audiența. Știrea din 6 mai „Lăcrămioare de la primar” subliniază că Dorin Chirtoacă dăruiește veteranilor de

război flori incluse în Cartea Roșie, însoțind imaginile primarului cu buchete de flori în mână cu o melodie în limba rusă „Landîșî, landîșî”. Subiect de știre a fost și faptul că Dorin Chirtoacă a greșit considerându-l pe H. Ford, fondatorul mărcii de automobile cu același nume, fost președinte al SUA. După o verificare, acesta și-a cerut scuze de la jurnaliști (4 mai). Un alt subiect de știre l-a constituit implicarea adhoc a lui Chirtoacă în acțiunea de distribuire a panglicilor tricolore desfășurată de ONG „Democrația acasă”, care a provocat nemulțumirea organizatorilor, căci astfel acapara atenția mass media, lăsând organizatorii în umbră (9 mai).

Și materialele care reflectă activitatea electorală a lui Igor Dodon sunt, cu câteva excepții, parte din confruntările electorale ale acestui candidat cu contracandidații săi. De exemplu, știrea care prezintă vizita lui Igor Dodon la un spital și inserarea nemulțumirilor exprimate de persoanele din spital: „Vrei sa ajungi la tron și atunci nu îți mai amintești de noi! Te cunosc după ochi și după vorbă” (4 mai) etc.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În perioada monitorizată, Prime TV a dat dovadă de respectarea principiilor diversității și echilibrului surselor. În toate materialele care relatau situații controversate au fost prezentate poziția și părerile celor implicați. Îndeosebi acest lucru a fost evident în invitațiile contracandidaților la diferite confruntări – Chirtoacă invitându-l pe Dodon la un meci de fotbal pe Stadionul Republican (13 mai), Dodon invitându-l pe Filat la un meci de volei (12 și 13 mai), Dodon invitându-l pe Chirtoacă la o dezbatere pe str. Alba Iulia (11 și 12 mai), Chirtoacă invitându-l pe Dodon la o dezbatere la Stația de epurare a apei (11 și 12 mai), Radu Bușilă, PPCD, invitându-l pe Chirtoacă la o dezbatere electorală la gunoiștea din Tântăreni (13 mai) etc. Au fost prezentate toate refuzurile și explicațiile oferite de cei invitați.

În contextul asigurării pluralismului de opinie un lucru devine vizibil: de cele mai multe ori replicile candidatului PCRM, Igor Dodon, nu sunt exprimate prompt, în fața camerelor, ci trimise prin comunicate de presă și postate pe ecran, cu imaginea candidatului alături, în timpul difuzării știrii.

Limbajul și imaginile video utilizate

Pe durata perioadei monitorizate, postul de televiziune Prime TV nu a dat dovadă de exagerări la capitolul utilizarea limbajului admisibil pentru știri. Burtierele/titlurile știrilor nu sunt ironice/caustice sau laudative: de exemplu: „Industrie electorală”, „Curățenie electorală”, „Electorală în vârf de ac” (7 mai – o știre despre formațiunea „Forța a treia” care donează sânge de ziua internațională a Crucii Roșii), „Miting luminos” (11 mai), „Olimpiada electorală” (12 mai) etc.

Cu excepția melodiilor care au însoțit două din știrile ce vizau activitatea lui Dorin Chirtoacă – întâlnirea cu oamenii de știință și oferirea de flori veteranilor – nu există alte intervenții care ar denatura conținutul reportajelor cu ajutorul efectelor sonore sau de montaj.

Implicare în campania electorală

În perioada 2-15 mai 2011, postul de televiziune NIT s-a implicat activ în reflectarea subiectelor cu caracter electoral direct și indirect, difuzând în total 93 de știri relevante prezentei monitorizării. Dintre acestea, marea majoritate au vizat activitățile de campanie ale reprezentanților Partidului Comuniștilor, atât în Chișinău cât și în afara capitalei. Astfel, din totalul de 93 de știri, despre PCRM s-a vorbit în 52. Este vorba de materiale despre participarea liderilor PCRM la diverse evenimente, cum ar fi întrevederile lui Vladimir Voronin cu reprezentanții instituțiilor internaționale, Marșul Victoriei (pe 9 mai), precum și întâlnirile cu alegătorii din mai multe localități ale republicii, la care se pune accentul pe diverse „pericole” în urma acțiunilor AIE. În cadrul acestor întâlniri, pe fundal apare de mai multe ori simbolistica PCRM (secera și ciocanul alături de denumirea partidului). De asemenea, au fost realizate mai multe știri despre lansarea rapoartelor Coaliției Civice Alegeri 2011 și Grupului de inițiativă “Media Monitoring”, în care, de regulă, sunt dezvăluite doar neregulile înregistrate în cazul partidelor din AIE. Mai multe știri cu caracter electoral indirect s-au referit la sesizarea Curții Constituționale de către comuniști cu privire la anularea privilegiilor polițiștilor și militarilor, pregătirea unui referendum pentru păstrarea actualului statut administrativ-teritorial al țării etc.

De asemenea, de o atenție sporită s-a bucurat și fostul prim-vicepreședinte al PLDM, Mihai Godea, care a declarat că va candida independent la funcția de primar al capitalei, iar apoi a ieșit din PLDM. Decizia lui Godea este comentată pe larg la NIT de către politicieni și analiști politici.

Astfel, și în perioada 2 – 15 mai, NIT a încălcat Regulamentul CEC privind reflectarea campaniei electorale la alegerile locale generale din 5 iunie 2011 în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova, potrivit căruia „Concurenții electorali participă în campania electorală pe bază de egalitate și sunt în drept să beneficieze de un tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește acordarea timpilor de antenă și a **spațiului** (s.n.) în mijloacele de informare în masă”.

Imparțialitate și obiectivitate

Din totalul de 93 de știri relevante prezentei monitorizării, 78 au fost părtinitoare. În cele mai multe dintre materiale, informațiile sunt prezentate dintr-o singură perspectivă. PCRM a fost vizat direct în 52 de știri, toate în context pozitiv sau neutru. Drept exemplu de materiale care au favorizat PCRM sunt știrile despre întâlnirea candidatului Igor Dodon cu angajații spitalului nr. 4 din Chișinău, unde prezintă «soluțiile sociale» (4 mai), prezentarea soluțiilor pentru tineri, la întâlnirile cu studenții de la Universitatea de Educație Fizică și Sport (10 mai), Universitatea Tehnică (11 mai), Colegiul de Medicină și Farmacie (12 mai).

În perioada 3 - 8 mai, NIT difuzează apelul de a veni pe 9 mai la Arcul de Triumf, pentru a participa la Marșul Victoriei, o acțiune organizată de PCRM. Iar pe 9 și 10 mai, NIT alocă foarte mult spațiu știrilor despre Marșul Victoriei. În contextul ceremoniei de 9 mai de la Memorialul “Eternitate”, despre candidatul PL la primăria capitalei se spune că “în locul lui Mihai Ghimpu a venit nepotul său Dorinel, care deloc nu părea interesat de aniversarea a 66-a de la victoria asupra fascismului”, iar în imagini apare Dorin Chirtoacă discutând cu

cineva (9 mai, știrea 4). Iar despre liderii AIE se spune (e citat deputatul PCRМ Mark Tkaciuk) că “s-au retras în grabă de la Memorial de teama fețelor luminoase ale oamenilor simpli” (9 mai, știrea nr. 5). Aceste exemple denotă clar tendențiozitatea postului TV în raport cu diverși concurenți electorali.

Ceilalți candidați, în special cei din partea AIE, apar mult mai puțin și în general în context negativ, fiind vorba despre implicarea lor în diverse scandaluri. Un exemplu ar fi materialul din 3 mai (știrea nr. 6), în care se spune că “de Paștele Blajinilor, candidații PL și PLDM s-au luat la sfadă în plină stradă din cauza unui monument istoric supus demolării”. Un alt exemplu ar fi reluarea declarațiilor candidatului PD, Valentina Buliga, despre racolările membrilor PD de către PLDM (4 mai, știrea 3), iar reporterul NIT spune că “Moldova s-a transformat într-o scenă de scandaluri și spectacole, în care guvernării se încaieră la orice colț”.

Despre candidatul PL, Dorin Chirtoacă, prezentatorul spune că «troleibuzele noi îi strică electorala», pentru că “în 4 zile de lucru, tocmai 6 troleibuze noi au intrat în reparații” (5 mai, știrea nr. 8). Chirtoacă este defavorizat și în știrea despre protestul șoferilor de microbuze (5 mai). Potrivit autorului știrii, “oamenii spun că primarul Dorin Chirtoacă adoptă decizii care înmulțesc problemele capitalei în loc să le rezolve”. În aceste cazuri, ca și în multe altele, opinia lui Chirtoacă nu a fost solicitată.

De menționat că, în cazul candidaților PPCD la funcția de primar al Chișinăului și al orașului Bălți, caracterul acestor materiale este fie favorizant, fie neutru.

NIT a continuat să difuzeze materiale despre problemele locuitorilor din capitală și din alte localități ale republicii. De o atenție deosebită au parte locuitorii unor blocuri de pe strada Lech Kaczynski din capitală. Jurnaliștii NIT se referă la problema lor (oamenii spun că o firmă de construcție i-a privat de terenul de joacă pentru copii, iar în locul acestuia se va construi un supermarket) în mai multe jurnale de știri difuzate în perioada 2 - 15 mai. Ei se întâlnesc și cu candidații PCRМ la funcțiile de primar și consilieri. Igor Dodon apare ca un erou pozitiv, care poate soluționa problema locatarilor acestor blocuri, iar despre Chirtoacă se spune că a fost în vizită la ei și “le-a dat copiilor bomboane și banane” (13 mai), dar nu a rezolvat problema.

De menționat că știrile NIT abundă de comentarii ale reporterilor, opiniile acestora fiind prezentate drept fapte. În știrea despre retragerea din cursa electorală a candidatului PLDM, Victor Bodiu (6 mai), reporterul nu separă faptele de opinie afirmând că “PLDM a fost pus la zid”, «decizia a șocat opinia publică», «noutatea l-a bucurat peste măsură pe Dorin Chirtoacă. Acesta se visează primar cu 60% din voturi», «concluzia lui Chirtoacă e departe de situația reală» .

Un alt exemplu de neseparare a faptelor de opinie este știrea nr. 3 din buletinul de pe 4 mai. Autorul declară, printre altele, că «Moldova s-a transformat într-o scenă de scandaluri și spectacole...», “toate acestea creează serioase tensiuni în societate”.

Astfel, se încalcă flagrant prevederile Art. 7 (b) al Codului Audiovizualului, potrivit cărora „pentru a asigura în cadrul emisiunilor informative ale radiodifuzorilor respectarea

principiilor echilibrului social-politic, echidistanței și obiectivității, aceștia vor plasa fiecare știre astfel încât să nu fie deformat sensul realității prin tertipuri de montaj, comentarii, mod de formulare sau titluri”.

Corectitudinea și echilibrul știrilor. Pluralismul de opinie

Același art. 7 (c) al Codului Audiovizualului prevede că în cazul subiectelor ce vizează situații de conflict urmează să se respecte principiul de informare din mai multe surse. Din cele 53 de materiale controversate, care conțin acuzații, și a fost necesară o a doua opinie, a celor vizați, în majoritatea (în 45 de materiale), cea de-a doua părere lipsește, fiind prezentată o singură parte, de regulă a reprezentanților PCRМ.

Și în această perioadă, NIT a pus pe post știri despre așa-zisa reformă administrativ-teritorială, în urma căreia, potrivit PCRМ, vor fi lichidate mai multe primării, școli etc. NIT face reportaje din câteva localități, cum ar fi Vânători, Nisporeni (3 mai, știrea nr. 10), satul Cigârleni, raionul Ialoveni (5 mai, știrea nr. 6), dar și din orașul Leova (12 mai, știrea nr. 5). Iar prin modalitatea de prezentare a acestor știri, NIT perpetuează în continuare mesaje false, faptele fiind prezentate ca și împlinite, iar jurnaliștii afirmă că: “satul va fi lăsat în voia sorții”, locuitorii “vor fi nevoiți să plece peste hotare, visul că vor avea o grădiniță nouă se poate spulbera în orice clipă”, reforma “le va îngreuna și mai mult viața”, iar alegerile din 5 iunie “sunt o ultimă speranță”, “alegerile locale trebuie să devină o zi neagră pentru autoritățile liberale” etc. Nici într-un material nu se oferă dreptul la replică reprezentanților AIE. De asemenea, lipsesc opiniile experților. Iar pe 5 iunie, în știrea despre contestarea depusă la Curtea Constituțională de către PCRМ (știrea nr. 3), deputatul PCRМ Sergiu Sârбу afirmă că “ne vom scufunda și mai mult în această anarhie criminală”. Sârбу este citat de trei ori, iar cei vizați de acuzații nu au fost solicitați să-și spună opinia. Autorul materialelor se rezumă să spună doar că «acțiunile AIE au fost calificate de analiștii și opoziție...», dar nu include în material nicio declarație a vreunui analist.

Printre alte exemple de materiale dezechilibrate se numără știrile despre acuzațiile lui Mihai Godea la adresa AIE (care “timp de 2 ani nu a reușit să facă nici o iotă în această țară”, “AIE a îmbătrânit și s-a încurcat în rele”). De asemenea, în acest material e reluată declarația lui Al. Tănase, făcută la un post de radio, și care e ruptă din context, despre “liderul național, un hoț care-și umple buzunarele” (3 mai). Alte exemple în acest context sunt acuzațiile PCRМ la adresa AIE. În jurnalul de știri de pe 3 mai, secretarul PCRМ, Iurie Muntean, spune că AIE “e o construcție artificială, mincinoasă, rușinoasă” (știrea nr. 3). Într-un alt material, de pe 3 mai (știrea nr. 7), Vladimir Vitiuc (PCRМ) spune că “partidele din Alianța pentru Euro au dat o listă de promisiuni, de sacoșe cu produse, câte jumătate de litru de țuică și bancnote de 100 de lei”. În toate aceste cazuri nu este respectat dreptul la replică al celor vizați.

În concluzie, în majoritatea materialelor difuzate de NIT nu este asigurat pluralismul de opinie. De obicei, jurnaliștii acestui post citează doar o sursă sau oferă informații doar dintr-o singură perspectivă.

Limbajul și imaginile video utilizate

În materialele critice cu caracter electoral direct sau indirect ce vizează candidații partidelor parlamentare, altele decât PCRM, NIT a recurs și în această perioadă de monitorizare la caricaturi și colaje. În 7 materiale, imaginile utilizate contravin standardelor deontologice. De exemplu, în câteva știri care se referă la plecarea din PLDM a unor membri, în timp ce e citit lead-ul, apare imaginea unui stejar de pe care cad cinci ghinde (pe ghinde fiind fotografiile unor foști membri ai acestei formațiuni – Alexandru Tănase, Fiodor Ghelici, Călin Vieru, Vitalie Nagacevschi și Mihai Godea). În alte colaje, Dorin Chirtoacă este înfățișat îmbrăcat în salopetă de mecanic sau în trening.

Pe 3 mai, în știrea despre conflictul dintre Dorin Chirtoacă și Victor Bodi, în timp ce prezentatoarea citește lead-ul, apare o imagine trucată, în care cei doi candidați au pe mâini mănuși de box, iar în material au mai fost incluse imagini cu doi copii care se ceartă, câini și pisici care se hârjonesc, urlă, autorul spunând că «această ceartă a fost subiect de pamflet pentru numeroși bloggeri. Ei au fost asociați cu niște bebeluși care nu pot împărți jucăriile sau cu diverse animale care se hârjonesc».

De asemenea, în materialele despre unii candidați electorali au fost folosite imagini de arhivă, incluse cu scopul de a-i discredita. Drept exemplu în acest sens este știrea în care reporterul NIT face o «totalizare» a primului mandat al actualului primar (11 mai). În opinia autorului materialului, «după 5 iunie, fenomenul Dorin Chirtoacă va rămâne pentru mult timp în amintirea chișinăuienilor»; «după primul an de mandat, puțini îl vedeau ca pe un gospodar», iar toate cele 10 vox-uri incluse îl defavorizează pe Chirtoacă (vezi și studiul de caz nr. 1).

Astfel, se încalcă din nou Codul Audiovizualului care nu permite „deformarea sensului realității prin tertipuri de montaj, comentarii, mod de formulare sau titluri”.

Implicare în campania electorală

În cele 10 buletine de știri din perioada monitorizată, postul de televiziune Euro TV a difuzat 32 de materiale care au vizat campania electorală direct sau indirect. Știrile și reportajele au informat, preponderent, despre desfășurarea campaniei electorale, declarațiile făcute de concurenții electorali și reacția celor vizați, lansarea candidaților și a programelor lor electorale, participarea candidaților la funcția de primar general al municipiului Chișinău la unele evenimente publice la nivel național sau municipal, acțiunile organizate de concurenții electorali și susținătorii acestora. De asemenea, au fost reflectate și unele din problemele cotidiene ale municipalității, cum ar fi extinderea rutelor de troleibuz, sechestrarea conturilor SA „Termocom”, asigurarea cu apă a suburbiilor Chișinăului etc. Postul de televiziune a inaugurat rubrica „Electorală 2011”, în cadrul căreia sunt prezentate relatări care se referă direct la desfășurarea campaniei electorale, activitatea Comisiei Electorale Centrale (CEC) ș.a. Totuși, în câteva rânduri, materialele care vizează direct campania electorală au fost difuzate în afara acestei rubrici.

Imparțialitate și obiectivitate

Toate evenimentele electorale publice, desfășurate în perioada monitorizată, au fost reflectate de postul de televiziune Euro TV de o manieră corectă, iar în știrile puse pe post nu au fost înregistrate abateri deontologice în măsură să distorsioneze mesajul transmis de concurenții electorali. Nu au fost identificate nici probleme ce țin de separarea opiniilor de fapte.

În același timp, candidatul PL la funcția de primar general al Chișinăului Dorin Chirtoacă este favorizat printr-o mediatizare mai mare în comparație cu alți concurenți electorali. Astfel, în perioada monitorizată, D. Chirtoacă a apărut de 12 ori în știrile Euro TV cu declarații, în imagini sau în materiale care îl vizează direct și în context pozitiv sau neutru. Alți candidați au apărut mult mai rar, de obicei în context neutru – I. Dodon/PCRM (cinci apariții), V. Buliga/PDM și S. Coropcean/PSD (câte două apariții), R. Bușilă/PPCD, M. Severovan/independent, D. Marchitan/Forța a Treia (câte o apariție). În unele buletine de știri, candidatul PL apare de câteva ori. Spre exemplu, în jurnalul din 3 mai, actualul primar apare în trei subiecte (1. Capitala fără primar – Chirtoacă începe campania electorală, ține un discurs optimist și este aplaudat „furtunos” de colegi; 2. Sechestrarea bunurilor SA „Termocom” – declarația lui Chirtoacă care face trimitere la situația dezastruoasă a acestei întreprinderi la momentul preluării mandatului de primar general și îmbunătățirea acesteia în ultimii ani; 3. Troleibuzul 22 își extinde ruta – știre favorabilă pentru autoritățile municipale, în imagini apare D. Chirtoacă).

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În perioada de raport, Euro TV a respectat în toate cazurile principiul diversității și echilibrului surselor, inclusiv în cele șase subiecte/situații mai mult sau puțin controversate.

Limbajul și imaginile video utilizate

În perioada 2 – 15 mai nu au fost înregistrate cazuri de utilizare a limbajului discriminatoriu la adresa concurenților electorali și nici imagini capabile să deformeze realitățile și/sau trucate, jurnaliștii de la Euro TV respectând standardele etice și profesionale în domeniu.

Implicare în campania electorală

Ultimele 14 zile de monitorizare a postului de televiziune Jurnal TV arată că acesta rămâne în continuare implicat activ în campania electorală cu o acoperire importantă a mai multor evenimente politice care vizează direct sau tangențial competiția electorală.

În perioada menționată, Jurnal TV pune pe post 49 de materiale în care apar diferiți actori politici, dintre care 25 de subiecte inserate la rubrica „Alegeri locale 2011”. Majoritatea acestora țin de competiția electorală directă: Dorin Chirtoacă și Victor Bodiu se acuză reciproc pe un șantier de reconstrucție a unui imobil; Sergiu Mocanu îl acuză pe Mihai Godea că ar fi omului lui Vlad Plahotniuc; Dorin Chirtoacă îi acuză pe comuniști de campanie murdară, Igor Dodon îl acuză de ineficiență pe Dorin Chirtoacă etc.

Un alt subiect care intră în programele de știri de la Jurnal TV, mai întâi ca unul cu conotație electorală indirectă, iar mai apoi apare în rubrica dedicată campaniei electorale ține de plecarea lui Mihai Godea din PLDM și lansarea lui în campania electorală pentru funcția de primar al capitalei. Godea apare în 15 materiale, fie ca protagonist sau sursă pentru reacțiile altor candidați sau oameni politici.

Obiectivitate și imparțialitate

În perioada monitorizată nu putem vorbi deocamdată despre o favorizare, sau defavorizare directă a vreunui concurent electoral. Cu toate acestea, există mai multe constatări care pot crea o anumită concluzie despre comportamentul acestui post de televiziune în campanie – niciun material cu prezența candidatului Partidului Democrat la funcția de primar general al capitalei, cinci materiale cu prezența PCRM (dintre care două sunt cu reacții la acuzațiile aduse concurentului electoral al acestui partid). Pe de altă parte, activitățile de campanie și nu numai ale Partidul Liberal și Partidul Liberal Democrat din Moldova au beneficiat de o reflectare extinsă neutră sau favorabilă în jurnalele de știri monitorizate (PL – 12 subiecte, PLDM – 9 subiecte). În șase subiecte neutre apar și liderii Partidului Democrat cu reacții la tema zilei sau acuzațiile care le-au fost aduse în această perioadă (plecarea lui Mihai Godea din PLDM, acuzațiile din partea lui Vlad Filat sau ale lui Godea). Celelalte formațiuni politice lipsesc cu desăvârșire, cu excepția Blocului Electoral „Forței a Treia” și a Mișcării Antimafie care apar în câte un subiect.

Din cele 49 de știri monitorizate ca subiecte cu caracter direct sau implicit electoral, 2 au fost difuzate cu probleme la capitolul obiectivitate. Primul caz ține de un subiect din jurnalul de pe data de 6 mai în care se vorbește de prezentarea rapoartelor financiare din campanie la Comisia Electorală Centrală. În lead autorii menționează: „Nepunctualitatea, o tradiție respectată și în campania electorală de la noi”. Mai departe, știrea continuă cu enumerarea partidelor care au fost avertizate de către CEC pentru că au întârziat să depună rapoartele financiare. Niciuna dintre formațiunile menționate (Partidul Socialist din Moldova, Partidul Casa Noastră Moldova și Partidul Social Democrat și Mișcarea Social-Politică Ravnopravie) nu au venit cu explicații pe marginea „constatărilor” făcute de către prezentatori.

Un alt subiect care vine să abordeze tematica electorală mai degrabă la nivel pamfletar este reportajul din 9 mai în care se vorbește despre panourile electorale ale unor concurenți care provoacă zâmbetul prin amplasarea lor alături de alte panouri de publicitate. Prezentatorii afirmă că echipa Jurnal TV a surprins câteva imagini haioase și le propun telespectatorilor un reportaj cu muzică și multe combinații amuzante de mesaje electorale și anunțuri de publicitate stradală.

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie

Jurnaliștii de la Jurnal TV respectă în linii mari pluralismul de opinie și echilibrul surselor. Cu toate acestea, fiecare a opta știre (6 din 49) difuzată de către postul de televiziune Jurnal TV în perioada monitorizată a avut probleme la capitolul pluralismului de opinii. Este vorba de lipsa reacțiilor din partea actorilor politici acuzați de către concurenții electorali ai acestora sau subiecte în care ultimii apar într-o lumină defavorabilă ca urmare a mediatizării

unor informații oficiale (întârzierea prezentării rapoartelor financiare la CEC, declarațiile de avere ale concurenților).

Tendința spre un comportament corect al jurnaliștilor de la Jurnal TV în campanie este argumentată și de felul în care aceștia au abordat subiecte controversate cu acuzații la adresa concurenților electorali. Din 12 materiale numai unul nu a oferit spațiu pentru replică. Este vorba de subiectul din 6 mai în care Sergiu Mocanu, liderul Mișcării Antimafie, vine cu acuzații dure la adresa concurentului electoral la funcția de primar general Mihai Godea, a prim-vicepreședintelui Parlamentului Vlad Plahotniuc, dar și a Întreprinderii de Stat Registru și a Centrului Anticorupție. El îl acuză pe Godea de falsificarea semnăturilor și pe Plahotniuc de formarea unui nou partid. Niciunul dintre acuzați nu vine cu replică, iar jurnaliștii nici nu menționează dacă au încercat cumva să ia legătura cu aceștia. Subiectul are o durată de aproximativ un minut și include doar un sincron cu poziția lui Mocanu.

Pentru a evita acuzațiile la adresa unor persoane și instituții concrete, Jurnal TV evită să menționeze numele acestora. Se întâmplă asta în mai multe reportaje în care sunt vizate autoritățile locale care însă nu se regăsesc în material. Spre exemplu în subiectul din 8 mai se vorbește despre locatarii unui bloc din orașul Orhei care „de șase ani sunt nevoiți să suporte mirosul insuportabil și peisajul urât creat de o gunoiște. Autoritățile au legalizat o gunoiște, iar tomberoanele au fost pus în fața Oficiului Stării Civile”. Nu se știe la care autorități locale se referă acest subiect, deși este clar că autorii fac trimitere la Primăria orașului. Un alt subiect ține de așa-zisul război al microbuzelor din capitală în care din nou se aduc acuzații la adresa „autorităților”, dar pentru că nu sunt menționate care, reporterii nu vin cu o a doua sursă. A doua sursă nu apare nici atunci când unul dintre interlocutori menționează că cel care se face vinovat de provocarea revoltei șoferilor de microbuze este membru al Partidului Liberal. Singura reacție vine din partea unui conducător auto, care însă nu reușește să creeze un echilibru al surselor în reportajul menționat.

Limbajul și imaginile video utilizate

În cele două săptămâni de monitorizare au fost remarcate mai multe încercări ale jurnaliștilor de a atrage atenția publicului prin anumite trucuri atât de imagine, cât și lingvistice. Din prima categorie face parte reportajul din 9 mai, menționat și mai sus, în care sunt montate imagini cu diferite spoturi electorale ale candidaților la funcția de primar al capitalei care, în combinație cu cele de publicitate, trezesc zâmbetul <http://jurnaltv.md/ro/news/-strategii-electorale-255766/#>. Materialul apare pe fundalul unei melodii cu râsete atunci când apare combinația amuzantă între mesajul electoral și cel comercial (desenele animate Bugs Bunny – Igor Dodon; Noaptea Reducerilor – E timpul să facem ordine în capitală cu Valentina Buliga; Victor Bodiu – serialul Lie to Me, etc.).

Încercarea prezentatorilor de a fi mai expresivi creează de multe ori confuzii, dar și aprecieri care pot defavoriza anumiți concurenți electorali. Remarcăm aici inspirația jurnaliștilor din jurnalul din 4 mai. „Divorț la cuțite. Mihai Godea a plecat din PDLM. Fostul liberal-democrat face dezvăluiri interesante”, „Chirtoacă-dictator? Se mai întâmplă. Sunt șicane electorale și între membri de partid. La ultima ședință a Consiliului Municipal Chișinău, Dorin Chirtoacă a fost numit dictator”, „Dana Marchitan „cântă” în forță. Novice în ale politicii, Marchitan a gafat din prima”, „Consilierii municipali au făcut bilanțul celor patru ani de activitate. Și cum era de așteptat două tabere, două concluzii”.

Același lucru se referă și la burtierele folosite pentru titlurile unor știri. Acuzațiile dintre concurenții PL și PLDM sunt prezentate ca „Bebeluşii... Chirtoacă și Bodi””, acuzațiile lui Mihai Godea la adresa celor trei Vlazi din politica moldovenească au mers cu titlul „Godea: Vlăduții dețin monopolul”, întâlnirea candidaților PLDM cu electoratul a avut drept burtieră „Promit marea și sarea”, iar reacția lui Vlad Plahotniuc la acuzațiile lui Vlad Filat – „Se face că plouă”, etc.

Implicarea în campania electorală

În intervalul 2-15 mai 2011, postul de televiziune N4 a difuzat în total 8 buletine de știri în care a inclus 46 de subiecte cu caracter electoral direct sau indirect. La 2 și 9 mai postul nu a difuzat buletine informative. Marea majoritate a materialelor au informat fie despre evenimentele de presă organizate de unii candidați în alegeri, fie despre reacțiile contracandidaților la anumite acțiuni. Astfel, retragerea prim-vicepreședintelui PLDM, Mihai Godea, din partid și decizia acestuia de a candida independent pentru Primăria Chișinău a fost unul din subiectele care s-au aflat în vizorul N4 mai multe zile la rând. Subiectul dat a fost urmat de cel privind decizia PLDM de a-și retrage candidatul (Victor Bodi) din cursa electorală pentru Primăria Chișinău și anunțul că partidul va susține candidatul PL. Ulterior, numărul știrilor cu caracter electoral direct s-a redus ceea ce a determinat diminuarea volumului buletinelor în unele zile (de exemplu buletinul din 10 mai a fost de aproape 2 ori mai mic decât cele din zilele precedente).

N4 a avut puține materiale despre activitatea CEC și de educație civică. Reportajele electorale nu au fost delimitate într-o rubrică specială. Acestea au fost incluse în buletine în funcție de importanța evenimentului. Totodată N4 a avut mai multe reportaje cu caracter electoral indirect, cum ar fi cel privind decizia de a acorda grâu din rezerva de stat pentru câteva raioane, decizia de a aloca 250 mln. de lei pentru plata subvențiilor pentru agricultori, vizita în Republica Moldova, la invitația lui Victor Bodi, a doi ambasadori ONU în contextul marcării zilei securității la trafic, sesizările PCRM la Curtea Constituțională cu privire la mai multe acte legislative adoptate de Parlament și contestate de opoziție, felicitări din partea unor candidați cu prilejul Zilei libertății presei, precum și mai multe știri cu prezența premierului Filat (vizita acestuia la Bruxelles, creditele acordate de FMI, promisiunile premierului de a majora salariile pentru medici, făcute la o întâlnire la Drochia etc.). Materialele în care Vlad Filat apare în calitate de premier au fost calificate drept materiale cu caracter electoral în special ținând cont de faptul că buletinele de la N4 se încheie de regulă cu rubrica Publicitate electorală, în care primul spot este al PLDM și îl prezintă pe Filat pe fundalul simbolisticii și culorii partidului. Acest fapt poate influența percepția telespectatorilor, care pot atribui partidului toate realizările lui Vlad Filat ca și premier.

Obiectivitate și imparțialitate

Perioada monitorizată poate fi delimitată în 2 etape: până și după retragerea lui Victor Bodiș din cursa electorală. În prima etapă, se remarcă favorizarea concurentului electoral PLDM. Favorizarea este evidentă prin numărul mare de materiale cu apariția acestuia, dar și a materialelor cu prezența lui Vlad Filat. Astfel, N4 a inclus în intervalul 3-5 mai, 10 știri cu apariția lui Bodiș și Filat. Tendința de a favoriza candidatul Partidului Liberal Democrat din Moldova este susținută și de subiectele selectate pentru reflectare.

Din cele 46 de știri relevante, 13 au avut probleme la capitolul obiectivitate și imparțialitate. Una dintre acestea se referă la întâlnirea electorală a candidatului PCRM Igor Dodon la un spital municipal, în care inserțiile sunt selectate astfel încât candidatul apare în lumină nefavorabilă. Printre alte știri în care poate fi remarcat caracterul mai mult sau mai puțin subiectiv se numără știrea despre îndemnul lui Victor Bodiș la corectitudine în campanie, în care pe tot ecranul apare simbolistica PLDM, știrile despre plecarea lui Vlad Filat la Bruxelles, de unde „va veni cu un cadou”, sosirea ambasadourilor ONU la Chișinău la invitația lui Bodiș. Un exemplu de părtinire evidentă îl constituie știrea despre topul celor mai influenți 50 de politicieni, prezentat într-o conferință de presă. Reporterul evită să numească cine este pe locul trei în top (Dorin Chirtoacă, n.n.), în schimb anunță că Victor Bodiș a făcut un salt mare ajungând destul de aproape de topul primilor 10, ceea ce demonstrează părtinire din partea postului respectiv. Un alt subiect cu probleme la același capitol se referă la felicitările adresate presei cu prilejul Zilei Mondiale a Libertății Presei, în care Victor Bodiș apare pe fundalul simbolisticii PLDM, felicitând jurnaliștii. Se menționează că și Chirtoacă, și Lupu au felicitat mass media, dar aceștia nu apar în cadru cu voce.

Au fost înregistrate și câteva cazuri în care reporterul nu a separat faptele de opinie. Drept exemple în acest sens pot servi: știrea din buletinul din 12 mai în care de vorbește despre solicitarea comuniștilor din parlament de a-l izola pe Mihai Ghimpu pentru că acesta ar fi declarat că participării la marșul din 9 mai ar fi fost plătiți de PCRM. „Lupu i-a luat apărarea lui Ghimpu”, anunță reporterul, deși din insertul care urmează vedem că Marian Lupu se referă la altceva. „Godea se vrea primar”, afirmă reporterul la începutul știrii despre anunțul lui Mihai Godea de a candida independent în alegeri, lăsând să se întrevadă atitudinea proprie față de subiect (3 mai). Expresii ușor ironice de genul „plângerile nu se încheie aici”, „sesizările PCRM fac coadă”, „troleibuzurile lansate cu mare fast de Chirtoacă” etc. denotă o ușoară părtinire a reporterului față de protagoniști.

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie

13 știri din 46 difuzate de către postul de televiziune N4 în perioada monitorizată au avut probleme la capitolul pluralism de opinii. De cele mai multe ori, acestea țin de lipsa unei surse care să vină cu explicații pe marginea anumitor teme. Aici putem menționa subiectele despre decizia guvernului de a împrumuta grâu din rezerva de stat câtorva raioane (3 mai), ultima ședință la primărie cu participarea lui Chirtoacă ca și primar, sesizările PCRM cu privire la actele legislative adoptate de deputații AIE, anunțul PSD că va dona 1 mln de euro Zob și Zdup dacă vor câștiga Eurovisionul, vizita lui Filat la Bruxelles unde a obținut liberalizarea comerțului cu UE etc. Or, în aceste cazuri ar fi fost necesar de echilibrat informația prezentată prin detalii oferite de experți, comentatori sau analiști politici, astfel încât perspectiva oferită telespectatorilor să-i ajute să înțeleagă mai bine subiectul pus în

discuție. Abordarea diferențiată limitează accesul publicului la multitudinea de idei, chiar dacă acestea nu țin direct de campania electorală, favorizând un singur candidat.

În perioada 2-15 mai, postul de televiziune N 4 a avut mai multe materiale controversate – 12, care au conținut acuzații la adresa concurenților electorali. De menționat că în marea majoritate a știrilor controversate, N4 oferă dreptul la replică oponentilor. Totuși, în anumite cazuri, știrile au rămas dezechilibrate, fără a prezenta și partea acuzată. Astfel, în materialele despre contestările PCRМ la CC, de regulă sunt prezentate părerile reprezentanților PCRМ, dar nu sunt incluse și opiniile celor care au adoptat legile sau cel puțin ale experților care ar fi venit cu detalii și explicații.

Materialul despre retragerea lui Victor Bodiu din campanie este comentat și de partenerii din AIE, și de opoziție. Totuși, lipsesc opiniile experților, care ar fi venit cu o perspectivă neutră asupra posibilelor scenarii după producerea acestui fapt.

În unele cazuri, autorii recurg la expresii de genul „unele voci” pentru a face trimitere la surse (în știrea în care se vehiculează că Godea s-ar fi întâlnit la Viena cu Vlad Plahotniuc după care a decis să plece din partid). Mai sunt utilizate expresii de genul „nu a anunțat dacă va accepta sau nu invitația”, în știrea despre invitația lui Radu Bușilă la adresa lui Filat de a face dezbateri la gunoiștea din Țânțăreni.

Limbajul și imaginile video utilizate

Pe durata perioadei monitorizate, în materialele de la postul de televiziune N4 au fost inserate imagini fără abateri de la standardele etice și profesionale. Limbajul utilizat a fost acceptabil, reporterii nu au folosit etichetări atribuite unor candidați electorali. Aceste observații se referă și la elementele de montaj care au respectat standardele etice și profesionale.

PRESA SCRISĂ

Implicarea în campania electorală

În perioada de referință, în cotidianul *Adevărul* au fost publicate 26 de materiale cu caracter electoral direct sau indirect. Acestea au vizat plecarea din PLDM a fostului prim-vicepreședinte Mihai Godea, care a anunțat că va candida independent la funcția de primar al capitalei, intrarea în campanie a candidatului PL, Dorin Chirtoacă, dificultățile cu care se confruntă la înregistrare candidații din regiunea transnistreană, înregistrarea concurenților electorali în Chișinău și Bălți, monitorizarea alegerilor de către OSCE. De asemenea, s-a scris și despre un protest organizat în fața Parlamentului de către câteva zeci de persoane cu dizabilități, care au cerut să li se asigure condiții pentru a vota pe 5 iunie, precum și despre inițiativa legislativă privind interzicerea cadourilor electorale etc.

Printre știrile cu caracter electoral indirect se numără cele despre programul „Prima casă”, protestul față de demolarea unor monumente istorice din Chișinău, acțiunea de protest a unor șoferi de microbuze ș.a.

În perioada 2 – 15 mai, în *Adevărul* au fost publicate și 5 materiale la rubrica „Publicitate electorală 2011”, care au fost marcate corespunzător.

Imparțialitate și obiectivitate

Marea majoritate a articolelor publicate în *Adevărul* au fost obiective și imparțiale. Dar au existat și câteva materiale care i-au defavorizat într-o anumită măsură pe unii concurenți electorali sau formațiunile din care fac parte. Candidatul PL și actualul primar al capitalei, Dorin Chirtoacă, este defavorizat în 5 articole, iar PCRМ – în 3 articole (de la rubrica “Dosar”). De exemplu, materialul intitulat „Programul "Prima Casă" este greu accesibil” (publicat pe 4 mai, pagina 7), și care are subtitlul: „Stagnare. Ipotecile avansează cu viteza melcului în Capitală. Doar 3 familii au obținut creditul de la bancă, la jumătate de an de la demararea acestui proiect” îl dezavantajează pe actualul primar al capitalei, candidatul PL, Dorin Chirtoacă. Un alt exemplu de defavorizare a candidatului PL este articolul „Monumente amenințate” (6 mai, pagina 7). În lead se menționează următoarele: „Clădirile cu valoare națională dispar chiar dacă primarul general, Dorin Chirtoacă, a promis în mai multe rânduri să le protejeze”. De asemenea, se scrie că „Valul distrugerilor continuă” (circa 40 de clădiri au fost demolate în ultimii 4 ani). Opinia lui Dorin Chirtoacă lipsește.

Într-un alt material (un comentariu, publicat pe 4 mai, pagina 6), intitulat „Alegerile, comunismul și iresponsabilitatea politică”, este defavorizat PCRМ, pentru că autorul scrie următoarele: „Astăzi, din trecutul criminal al acestui partid din perioada sovietică (PCUS – n.n.) se inspiră actualul PCRМ” sau „PCRМ declară vrute și nevrute și parcă așa și trebuie să fie. Apologie recentă adusă lui Lenin este și ea o dovadă în plus a iresponsabilității acestui partid.” În acest caz este vorba despre un transfer de imagine negativă.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Majoritatea materialelor din *Adevărul* au respectat principiul corectitudinii și pluralismului de opinie. Doar într-un singur material controversat a lipsit opinia unei părți vizate (6 mai, pagina 7, “Monumente amenințate”).

Limbajul și imaginile utilizate

Materialele din *Adevărul* sunt scrise cu respectarea normelor deontologice și nu conțin expresii peiorative sau licențioase la adresa anumitor concurenți electorali. În toate materialele ce cad sub incidența prezentei monitorizări a fost utilizat un limbaj corect, iar imaginile au fost informative, fără a se abate de la normele etice.

Implicare în campania electorală

Timpul de dimineață publică în perioada monitorizată 47 de articole cu caracter electoral direct sau indirect, inclusiv publicitate electorală marcată. Dintre acestea, o mare parte au fost materiale de opinie (14 editoriale și comentarii) și publicitate electorală marcată (11 în total). De notat că ziarul a avut trei materiale care pot fi catalogate drept publicitate ascunsă.

Imparțialitate și obiectivitate

Majoritatea materialelor informative cu caracter electoral direct și indirect au fost imparțiale și obiective. Totuși, în câteva materiale se remarcă un anumit subiectivism. În materialul care apare la 6 mai cu titlul „Jaful deceniului” la Ungheni” poate fi observată atitudinea parțială a autorului, evidentă în special prin expresiile utilizate. Astfel de expresii ca „Anatolie Popușoi - un susținător feroce al comuniștilor”, „Trei Filimoni încurcă ițele”, „Nici până azi specialiștii nu-și dau seama prin care minune”, „Gheorghe Filimon a fost acoperit în toți acești ani de activitate defectuoasă de către clanul comunist venit la putere în 2001”, „S-ar putea ca cei doi să iasă basma curată”, „Alexei Filimon se poate bucura din plin de timpul pe care îl are în campania electorală pentru a se pregăti să stea încă patru ani în fotoliul de primar” relevă clar atitudinea negativă a autorului față de protagoniștii materialului. În plus, deși autorul încearcă să respecte prezumția nevinovăției, prin utilizarea condiționalului *ar fi*, totuși pot fi remarcate scăpări – „Iată un caz în care membrii unei singure familii au prejudiciat statul de milioane, au înstrăinat pe bucăți o instituție creată și susținută din banii publici”, „Actuala conducere a ÎS „Silva-Centru” se judecă și azi cu fratele lui Gheorghe Filimon, Alexei, care este primarul satului Teșcureni, Ungheni. Acesta a încheiat mai multe contracte ilegale cu frate-său, înstrăinând o mare parte din bunurile întreprinderii”, afirmă reporterul, prezentând informația drept fapt împlinit. Or, în condițiile în care curtea nu a emis o decizie privind vinovăția respectivilor, reporterul ar fi trebuit să se abțină de la concluzii de acest fel.

Majoritatea materialelor de opinie sunt într-o anumită măsură defavorabile PLDM și/sau PCRM. Candidatul PD apare de două ori în materiale catalogate drept publicitate mascată.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Timpul de dimineață continuă promovarea pluralismului de opinie prin rubrici în care diferiți comentatori, dar și oameni simpli vin cu idei pe marginea campaniei electorale. Astfel, la 5 mai, se vorbește despre problema iluminării în Chișinău, fiind inclus și un vox populi la această temă. Materialele apar la rubrica „O mie și una de noți ale orașului Chișinău”. Într-un material cu titlul “Setea de putere a pus în pericol AIE” este prezentată o scrisoare a unui cititor vizavi de plecările din PLDM, care conține și un mesaj adresat actualei guvernări pentru a salva și a menține democrația în R .Moldova. Pe lângă aceste materiale de opinie a publicului larg, *Timpul de dimineață* publică și comentarii cu caracter electoral direct sau indirect care vizează diverși concurenți electorali.

În trei din cele 5 materiale controversate este prezentată doar o singură parte în conflict. Astfel, în materialul care apare la rubrica investigație, cu titlul „Jaful deceniului” la Ungheni, partea II (13 mai) sunt aduse acuzații de înstrăinare a unor mari sume de bani de la o instituție de stat, în schema frauduloasă fiind inclus și un actual candidat la funcția de primar din raionul Ungheni, satul Teșcureni. Sunt citate multe surse, dar lipsește părerea celor acuzați și nu se menționează dacă reporterul a încercat să-i contacteze. De notat că în prima parte a investigației (6 mai), autorul menționează că protagoniștii ar fi refuzat să răspundă la întrebări, totuși, ținând cont de faptul că e posibil ca unii cititori să nu fi citit ediția din săptămâna precedentă, era necesar de indicat care este poziția persoanelor acuzate în acest caz. În materialul „Huliganism în plină campanie electorală”, 6 mai, p.19, nu este oferit dreptul la replică celor acuzați de atacuri în campanie. Deși datele sunt preluate din raportul Promolex, ar fi trebuit de prezentat și opinia celor vizați. Materialul intitulat „Mihai Godea: „Puterea corupe. Asta-i regula”, prezintă opinia lui Godea privind plecarea din PLDM, dar se referă și la “schimbarea lui Filat”, corupt de putere. Sunt date părerile a doi analiști politici, însă lipsește opinia lui Filat sau a altor reprezentanți PLDM referitor la acuzațiile indirecte de corupere și filarea lui Godea (5 mai, pagina 5).

Au fost înregistrate două cazuri de publicitate nemarcată sau ascunsă: Este vorba de textul „Valentina Buliga a felicitat asistenții medicali de ziua lor profesională” care conține un mesaj de felicitare adaptat după un comunicat al PD (13 mai, p.19) și „Flash mob pentru iluminarea capitalei” în care se vorbește despre aceea că membrii organizației de tineret a PD au ieșit cu lumânări în stradă, pentru a atenționa astfel administrația publică locală asupra "lipsei iluminării străzilor și cartierelor capitalei", acțiune la care a participat și Valentina Buliga care a expus unele din prioritățile sale (p.10). În ambele materiale sunt incluse și fotografiile ale Valentinei Buliga. Un alt material care face publicitate în favoarea lui Dorin Chirtoacă este interviul acordat de vicepreședintele PL Veaceslav Untilă, în care chiar pe centru este evidențiat textul: *Dorin Chirtoacă are cele mai mari șanse de a deveni primar al capitalei pentru al doilea mandat consecutiv.*

Limbajul și imaginile utilizate

Limbajul știrilor electorale din ziarul *Timpul de dimineață* este corect, iar cel al comentariilor este ușor ironic pe alocuri, dar nu exagerează în etichetări sau acuzații la adresa unor candidați.

Implicarea în campania electorală

Publicația *Moldova Suverană* a avut în perioada monitorizată 28 de materiale cu referire directă sau tangențială la campania electorală, inclusiv publicitate electorală marcată. Majoritatea acestora sunt articole de opinie pe marginea unor evenimente sau informații identificate de către jurnaliștii publicației. Toate acestea cuprind critici dure la adresa coaliției de guvernare sau texte care favorizează Partidul Comuniștilor din Republica Moldova și candidatul acestuia la funcția de primar general al capitalei. Evenimentele din perioada 2-15 mai sunt selectate după un principiu înțeles doar de echipa redacțională, dar

ținând cont de prezența unor actor politici în subiecte se poate constata că sunt mediatizate doar evenimentele care țin direct de activitatea PCRМ și critică guvernarea.

Este greu de stabilit care ar fi tematica abordată de către această publicație în perioada monitorizată, dat fiind că textele sunt mai degrabă speculații, decât surse de informare pentru cititori despre evenimentele care s-au produs. Cu toate acestea putem identifica unele subiecte care acoperă realitatea, printre acestea sunt sărbătorirea zilei de 9 mai, lansarea campaniei electorale a lui Igor Dodon, candidatul PCRМ la funcția de primar al capitalei, întâlnirea lui Vladimir Voronin cu un înalt funcționar european și prezentarea raportului de monitorizare a campaniei electorale de către Coaliția "Control Civic - Alegeri 2011".

Obiectivitate și imparțialitate

Din cele 28 de materiale publicate în perioada monitorizată care se referă direct sau indirect la campania electorală, nouă articole îl favorizează direct pe Igor Dodon, candidatul Partidului Comuniștilor la funcția de primar al capitalei. Partidele Liberal și Liberal Democrat și candidații acestora la șefia Primăriei sunt prezenți în 14 subiecte (respectiv 7 și 7). Toate acestea au un caracter vădit negativ și foarte caustic la adresa lui Dorin Chirtoacă și Victor Bodi, dar și a formațiunilor pe care le reprezintă.

Reportajul de la evenimentele de comemorare a victimelor celui de-al doilea Război Mondial este prezentat în mai multe fotografii care sunt grupate sub titlul „Ziua Victoriei - ziua solidarizării majorității populației cu PCRМ”. Dincolo de acest titlu părtinitor care deturneză subiectul de la comemorare la campanie electorală, în imagini apar liderii PCRМ și participanții la marșul solidarității care, potrivit autorului anonim, a fost un „protest al oamenilor împotriva actualei guvernări inumane și antipopulare”.

Dincolo de limbajul corect și echilibrat utilizat la prezentarea activităților Partidului Comuniștilor și a candidatului acestora la funcția de primar al Chișinăului, articolele despre liderii Alianței pentru Integrare Europeană abundă de expresii și atitudini negative, comparații și etichetări grosolane.

În editorialul din 6 mai, „Businessul liberal-democrat al lui Filat a ajuns hrană pentru porcine. Stejarul - țigaretă pentru tabacioc de contrabandă politică”, Mihai Conțiu îl acuză pe Vlad Filat că a redus politică la nivelul practicii din domeniul contrabandei cu tabacioc, iar PLDM a ajuns proprietatea exclusivă a acestuia. Autorul face comparație între partid și un stejar care se ofilește, iar membrii partidului au ajuns niște slugi credincioase. Un alt editorial semnat de Tudor Chiriac pe 11 mai vorbește despre negarea barbară de către știință a moldovenilor și a limbii moldovenești. Deși nu face trimitere directă la liderii alianței de guvernare, fotografia trucată care însoțește textul îi prezintă pe Vlad Filat și Dorin Chirtoacă. Aceste combinații de imagine și text care fac trimitere la anumite concluzii și speculații nu sunt rare în ziar.

În materialul „Chișinău - capitală moldovenească, dar nu rumânscaia stolița”, Nicolae Stoica spune că singura formațiune care are la bază un program de întărire a statalității este Partidul Comuniștilor. El ajunge la concluzia că indiferența unor cetățeni a făcut ca Dorin Chirtoacă să câștige fotoliul de primar, iar „anticomunismul liberal-totalitarist presupune

românizarea Basarabiei în urma căreia vor avea de suferit minoritățile naționale. Liderul liberal nu scapă de critici și în articolul „Mihai Balamucovici Ghimpu. Să te ferească Dumnezeu de prost că are mintea odihnită” scris de Mihai Conțiu și publicat în ediția din 13 mai. Jurnalistul critică dur afirmația lui Ghimpu potrivit căreia PCRM i-ar fi plătit pe cei 60 000 de participanți la marșul de 9 mai. El consideră că această afirmație este o insultă la adresa tuturor veteranilor. Pentru a fi mai convingător, articolul are și o poză trucată în care Mihai Ghimpu apare într-o cămașă de la spitalul de psihiatrie.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Toate materialele care au acuzații la adresa unor concurenți electorali (de cele mai multe ori PL și PLDM) nu au inserat și poziția acestora. Spre exemplu articolul din 6 mai titrează cu litere mari „Este Dorin Chirtoacă un fanatic și ucigaș al șoselelor capitalei?”. Autorul Teofil Kaminski, jurist, scrie că Dorin Chirtoacă ar fi lovit o persoană pe trecerea de pietoni de pe bulevardul Mircea cel Bătrân pe 22 aprilie 2011. Potrivit lui, Chirtoacă ar fi plătit medicii, care au mușamalizat cazul și au trecut că persoana ar fi căzut de la înălțime și și-ar fi fracturat piciorul. Aceste acuzații la adresa candidatului Partidului Liberal la funcția de primar al capitalei nu sunt însoțite de precizări ale medicilor, poliției, ale victimei, dar și ale persoanei învinuite de traumatizarea unui pieton. Fapt care încalcă orice principii de scriere a unor astfel de articole.

Pe 11 mai aflăm din *Moldova Suverană* că „Externele lui Filat găsesc pe harta lumii posturi de ambasadori și pe Lună”. Autorul Mihai Conțiu fără să facă trimitere la vreo sursă vorbește într-un limbaj alegoric despre cheltuielile din bugetul statului pentru deplasările costisitoare în străinătate pe care le găsește „fără nici o oportunitate”. Potrivit lui, printre acestea se numără deplasarea lui Victor Bodiș în Singapore, însoțit de „nou-numitul ministru al Justiției, Oleg Efrim, precum și prosopătura, Loreta Handrabura”. Conțiu mai amintește și despre acordul bilateral semnat de Iurie Leancă la New York cu statul Sfântul Vincențiu și Grenadine, unde va fi trimis ambasador un deputat liberal-democrat. Toate acestea nu au nici o sursă oficială și niciun reper informațional, fapt care pune la îndoială aceste „noutăți”.

Limbajul și imaginile utilizate

Majoritatea articolelor din *Moldova Suverană* au un limbaj care abundă în expresii cu nuanță peiorativă, insinuări și cuvinte de mahala. Pe 13 mai în articolul „Mihai Balamucovici Ghimpu. Să te ferească Dumnezeu de prost că are mintea odihnită”, autorul Mihai Conțiu califică declarațiile liderului liberal folosind un limbaj suburban („Cufureala asta a lui românească, meteahna gândirii betege”). Efervescența lingvistică a autorului este observată și în alte articole în care acesta etichetează actorii politici drept „killer”, „partidul-firmă”, „morga de intelectual” („Filat obligat de Occident, dar și de Băsescu să i se închine lui Chirtoacă”, 12 mai). Șirul de etichetări continuă și în materialul „Externele lui Filat găsesc pe harta lumii posturi de ambasadori și pe Lună” din 11 mai, unde diplomația moldovenească este etichetată drept „clienții politici al lui Filat, diplomații lui Jora Filat, bișnițe diplomatice, etc.”.

De cele mai multe ori editorialele, dar și articolele de opinie sunt însoțite de poze trucate care au menirea să accentueze ceea ce a rămas nescris în material. În articolul din 11 mai despre diplomație apare un montaj care îl prezintă pe ministrul de Externe Iurie Leancă și pe deputatul PLDM Ion Butmalai semidezbrăcați pe o plajă în compania unei negrese. Pe 6 mai, în articolul „Business-ul liberal-democrat al lui Filat a ajuns hrană pentru porcine. Stejarul - țigaretă pentru tabacioc de contrabandă politică”, apare într-o poză Victor Bodiuc îmbrăcat într-o haină verde de militar care îi explică ceva lui Vlad Filat. Titlul imaginii este dintr-o altă știre și este înțeles doar de cei inițiați: „Au pornit ca democrați și au ajuns doar ucigași de presă!”

Implicarea în campania electorală

În perioada 2 – 15 mai 2011, ziarul *Nezavisimaaia Moldova* a publicat 24 de articole cu caracter electoral direct și indirect. Printre principalele subiecte reflectate se numără cele privind sărbătorirea zilei de 9 mai, discursuri oficiale ale liderilor PCRM, campania electorală a lui Igor Dodon, retragerea lui Mihai Godea din PLDM și înscrierea în competiția electorală în calitate de candidat independent „ca o dovadă a destrămării Alianței pentru Integrare Europeană”. De asemenea, o parte din materiale explică importanța victoriei candidatului comuniștilor la funcția de primar general al capitalei și pericolul votului pentru Dorin Chirtoacă. Cu excepția unui singur articol, materialele cu caracter vădit electoral nu sunt însoțite de specificarea „Achitat din fondul electoral”.

Obiectivitate și imparțialitate

Pe data de 4 mai ziarul oferă un spațiu amplu relatărilor despre congresul PCRM cu participarea candidaților din partea acestui partid pentru alegerile locale din 5 iunie, candidații cărui – conform titlului unui reportaj de la fața locului – merg spre putere, dar nu de dragul acesteia (*Кандидаты ПКРМ идут на власть, не ради власти*). Printre articolele inserate este prezent și discursul lui Vladimir Voronin, președintele PCRM, în fața delegaților la congres (*Молдавскому народу - всю власть в советах*), în care acesta explică "dramatismul" acestei campanii electorale și "nevoia acută" de câștig în alegeri pentru PCRM, în situația în care actuala putere este incompetentă și are un plan "multidimensional" de distrugere a Moldovei". În apelul PCRM către alegători, aceștia sunt încurajați să voteze candidații partidului deoarece actualele autorități publice locale și centrale sunt incompetente și urmăresc să lichideze mai multe primării, care sunt singura "speranță" pentru alegătorii rămași în voia sorții.

În perioada monitorizată, ziarul a reflectat din perspectivă pozitivă campania electorală a lui Igor Dodon, candidatul PCRM la funcția de primar general al capitalei, care a fost favorizat în mod direct în 8 articole, printre care: „*Игорь Додон - правильный выбор для Кишинева!*” (5 mai, Igor Dodon și-a prezentat programul social pentru Chișinău); „*Грязные методы доказали свою слабость*” (6 mai, distrugerea unui panou publicitar a lui Igor Dodon); „*Государственники или антигосударственники*” (6 mai, o comparație între candidații Dorin Chirtoacă și Igor Dodon, cu fermă poziție pro-Dodon); „*Похоронен в*

Лесу, севернее господского двора" (11 mai, participarea lui Igor Dodon la înmormântarea osemintelor unor soldați din al doilea Război Mondial, la Șerpeni etc.

Doar Dorin Chirtoacă poate concura cu Igor Dodon în ceea ce privește numărul de materiale. În perioada monitorizată, acesta a fost subiect direct sau indirect în șapte articole. Spre deosebire de contracandidatul lui comunist, Chirtoacă a fost defavorizat în toate materialele. Spre exemplu pe data de 6 mai, ziarul publică un articol despre activitățile dubioase ale fostului primar general în care acesta este învinuit că a furat din bugetul orașului „*Бюджет столицы в распоряжении клана Куртоакэ-Гимпу*”. Într-un alt material Chirtoacă apare ca un vampir care promovează isteria anticomunistă (13 mai, „*Идеологический вампир*”). De multe ori, candidatul PL la funcția de primar general este pomenit în trecut și i se impută fapte care s-ar putea să nu aibă nicio legătură cu el. Cum ar fi articolul „*Кто предлагает выбирать между Антонеску и Солтысом?*” (11 mai), în care se vorbește despre un panou stradal cu întrebarea „Cine este eroul tău? Ion Antonescu sau Ion Soltăs?”. Autorul anonim al articolului lasă să se înțeleagă că autorul întrebării ar fi Chirtoacă. La fel ca și în materialele „*Своими кощунственными заявлениями Гимпу плюнул в лицо всем участникам Марша победы*” (12 mai) în care printre altele se spune că isteria fascistă a lui Ghimpu îi este caracteristică și lui Chirtoacă, sau „*Мы за ценой не постоим?*” (13 mai) în care se răspunde unor acuzații făcute de Mihai Ghimpu, dar se amintește și de nepotul lui - Dorin Chirtoacă. Șirul acuzațiilor la adresa candidatului PL este continuat și în scrisorile primite din partea cititorilor și inserate la rubrica „*Когда едины, мы непобедимы*” (13 mai). După toate aceste acuzații la adresa lui Dorin Chirtoacă, articolele „*По каким критериям избирать мэра Кишинева?*” (12 mai) și „*Государственники или антигосударственники*” (6 mai) vin încă o dată să puncteze care sunt avantajele votului pentru Dodon și dezavantajele votului pentru Chirtoacă.

Pe fundalul acestei dihotomii Chirtoacă-Dodon, ceilalți pretendenți la funcția de primar general al capitalei aproape că nici nu sunt vizibili în ziarul *Nezavisimaia Moldova*. Candidatul PD, Valentina Buliga, apare în trei articole printre alți contracandidați ai lui Igor Dodon, tot în atâtea articole se amintește de PLDM împreună cu AIE. Nici anunțul lui Mihai Godea de a candida ca independent la funcția de primar al capitalei nu este un subiect important pentru această publicație. Despre eveniment se amintește în trecut într-un subiect care vine să confirme că lucrurile în campanie stau la fel de prost cum a scris anterior ziarul (6 mai „*Годя подвердил предположения о манипуляциях списками избирателей*”).

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Echilibrul surselor este una dintre cele mai grave probleme deontologice înregistrate la publicația *Nezavisimaia Moldova*. Din 13 materiale care abordează probleme controversate din campania electorală, 11 au fost scrise cu prezența unei singure surse: în majoritatea acestora este vorba de un reprezentant al Partidului Comuniștilor din Republica Moldova sau o un simpatizant al acestuia.

Acuzațiile aduse unor instituții de stat sau concurenți electorali nu sunt acoperite de dreptul la replică, nici chiar în știri. Spre exemplu în articolul „*Правовластные молдавские СМИ допускают серьезные нарушения избирательного законодательства*” (12 mai), Coalitia Controlul Civic - Alegeri 2011 acuză Compania Teleradio Moldova de părtinire în

campania electorală. În altă știre din același ziar, Coaliția învinuiește Partidul Liberal Democrat din Moldova că ar ascunde unele surse de finanțare „*Наблюдатели полагают что правящая партия скрывает источники финансирования предвыборной кампании*”. Niciunul din aceste articole nu oferă spațiu pentru replică celor două părți acuzate.

De multe ori, ziarul confundă pluralismul de opinii cu insinuarea fără ca să prezinte un minimum de argumente în favoarea ideii pe care o promovează. Se întâmplă aceasta și în articolul „*Кто предлагает выбрать между Антонеску и Солтысом?*” din 11 mai. La prima vedere articolul pare să vorbească despre misteriosul panou publicitar din centrul capitalei care îi întrebă pe orașeni cine este eroul lor Antonescu sau Soltâș. În realitate însă autorul amintește de refuzul lui Mihai Ghimpu de a merge la parada militară de la Moscova din anul 2010 și de felul „original” prin care Dorin Chirtoacă a felicitat veteranii amplasând mesaje pe lăzile de gunoi din preajma Primăriei. După asta autorul se întreabă retoric cine ar putea sta în spatele panoului provocator din ajunul sărbătorii de 9 mai 2011. Și pentru a fi mai convingător pune ca background scurte prezentări ale celor două persoane comparate în panou.

Limbajul și imaginile utilizate

Majoritatea articolelor din ziar utilizează un limbaj stufos și plin de expresii colorate, mai ales când e vorba de actuala guvernare. Autorii recurg la comparații și etichetări fără ca să atragă atenție la normele deontologice fie că e vorba de o tabletă, analiză sau știre. În articolul „*Идеологический вампир*” din 13 mai, Tudor Soroceanu propune o analiză a vampirismului politic din lume și din țară. El explică acest „fenomen” transferându-l pe candidatul la funcția de primar Dorin Chirtoacă. Și pentru că limbajul peiorativ și ironic nu reușește să redea „teoria”, autorul trece la catalogări de genul „vampir mutant” și „producător al unei televiziuni din București”. Observație valabilă și pentru alte articole din perioada monitorizată.

Implicarea în campania electorală

În perioada monitorizată au apărut trei ediții ale publicației *Jurnal de Chișinău* în care au fost publicate 19 materiale jurnalistice care vizează direct sau indirect alegerile locale. Ca și în primele două săptămâni ale campaniei electorale, ziarul a reflectat această temă preponderent în articole de opinie și materiale de analiză. Principalele teme dezbătute au vizat plecarea lui Mihai Godea din PLDM, retragerea candidatului PLDM Victor Bodiș din cursa electorală pentru primăria municipiului Chișinău, manifestațiile cu ocazia zilei de 9 mai și implicațiile electorale ale acestora etc. Ziarul analizează șansele candidaților partidelor din alianța de guvernământ la funcția de primar general al Chișinăului, menționând că Dorin Chirtoacă este cel mai bine cotate dintre candidați („Cei trei vor fi unul”, 10 mai). Unele din materiale, în special cele din ciclul „Scrisorile lui Buraga”, abordează campania electorală într-o formă alegorică sau ironică (“Retragerea lui Dodon”,

„9 mai cu iz electoral”, 10 mai). În ediția din 13 mai, ziarul a publicat pagina de educație electorală ACTIV, editată de Asociația Presei Independente (API), în cadrul căreia au fost prezentate materiale informative despre procedura alegerilor, oferite răspunsuri la întrebări care vizează exercitarea dreptului la vot etc.

Imparțialitate și obiectivitate

În general, știrile la tema alegerilor locale, publicate în *Jurnal de Chișinău*, respectă normele de conduită jurnalistică privind transmiterea obiectivă și echidistantă a informației, precum și a prezentării diferitor opinii la aceeași temă. Nu au fost înregistrate exagerări la nivel de limbaj sau imagini trucate. În știrile tematice, publicate în ziar, nu a fost încălcat principiul deontologic al separării opiniilor de fapte. În ce privește articolele de opinie, acestea prezintă și promovează o anumită viziune privind candidații și partidele concurente în alegerile locale generale, favorizând partidele necomuniste și apelând la consolidarea acestora.

4. Concluzii

În baza rezultatelor monitorizării se poate de constatat că, în intervalul 2 – 15 mai 2011, nu s-au remarcat schimbări semnificative în comportamentul mass media monitorizate. Cu excepția unui post de televiziune și a două ziare, în mass media analizate nu se remarcă abateri grave de la standardele profesionale și principiile deontologice.

- Postul privat cu acoperire națională Prime TV reflectă campania cu respectarea standardelor profesionale și etice. Judecând după frecvența apariției concurenților electorali în știri, constatăm o anumită favorizare a candidaților PDM în știri.
- Postul privat cu acoperire națională NIT continuă să promoveze deschis PCR-ul nu doar prin spațiul oferit materialelor despre acest concurent electoral, ci și prin modul de abordare a subiectelor. Majoritatea știrilor puse pe post de NIT în perioada de referință au fost părtinitoare, fiind utilizate caricaturi și imagini de arhivă în scopul discreditării anumitor actori politici.
- Postul cu acoperire regională N4 favorizează ușor PLDM atât prin știri cu caracter electoral direct, cât și prin știri de imagine cu prezența premierului Filat.
- Posturile Euro TV și Jurnal TV au avut un comportament echilibrat, fără abateri evidente de la standardele profesionale și deontologice. Totuși, la Euro TV se remarcă o ușoară favorizare a PL, prin numărul mai mare de știri cu prezența candidatului PL la funcția de primar de Chișinău.
- Ziarele *Adevărul* și *Jurnal de Chișinău* au reflectat campania echilibrat, fără a se situa de partea unor sau altor concurenți electorali.
- În *Timpul de dimineață* nu au fost înregistrate abateri grave de la standardele profesionale și deontologice. Au fost remarcate unele probleme la capitolul echilibrului surselor în materialele controversate, fiind înregistrate și câteva materiale care pot fi catalogate ca și publicitate mascată.
- Publicațiile *Moldova suverană* și *Nezavisimaia Moldova* au făcut partizanat deschis în favoarea candidatului PCR-ul și în defavoarea celorlalți concurenți electorali din partea PL, PLDM și PDM. În ambele ziare se menține tendința de a prezenta

informație mai mult unilaterală, bazată pe o singură sau mai multe surse, dar care exprimă aceleași puncte de vedere. Limbajul utilizat, în special în materialele de opinie, este deseori peiorativ.

6. Recomandări

- Mass-media monitorizate ar trebui să utilizeze rapoartele de monitorizare ca instrumente de autoreglementare și să elimine carențele, astfel încât în activitatea lor ulterioară:
  - Să informeze corect, imparțial și echidistant alegătorii;
  - Să renunțe, în știri, la aprecierea/comentarea evenimentelor electorale ale partidelor politice sau a reprezentanților acestora;
  - Să elimine discriminările în aplicarea principiului pluralismului și diversității de opinie și în oferirea dreptului la replică;
  - Să țină cont de convingerile politice ale diferitelor categorii ale populației, asigurând echilibrul și diversitatea opiniilor, dar și libertatea de exprimare;
  - Să reflecte veridic evenimentele fără a deforma sensul realității prin montaj și comentarii, respectând principiul de informare din mai multe surse.
- Consiliul Coordonator al Audiovizualului să se autosesizeze și sancționeze, în conformitate cu prevederile Codului Audiovizualului, radiodifuzorii care încalcă dreptul locuitorilor RM la informare completă, obiectivă și veridică, dreptul la libera exprimare a opiniilor și dreptul la libera comunicare a informațiilor prin intermediul mijloacelor de radiodifuziune și televiziune.

ANEXĂ

Studiu de caz nr. 1

NIT, Curier, 11 mai, 22:00

Autor: Sergiu Strungaru

Postul cu acoperire națională NIT a inclus în buletinul de știri din 11 mai, ora 22.00, un amplu material în care, într-o manieră critică, sunt făcute totalurile activității lui Dorin Chirtoacă în funcția de primar al capitalei. Genul materialului este dificil de identificat. Nu este vorba de un reportaj, căci reporterul nu relatează despre evenimente importante de la fața locului, dar nici de o știre, căci nu are caracter de știre - informația nu este nici actuală, la zi, nici semnificativă sau neobișnuită. Materialul nu răspunde nici întrebărilor tradiționale cine? ce? unde? când? de ce? și cum?, prezentând mai multe informații compilate cu scopul evident de a-l discredita pe unul din candidații la funcția de primar de Chișinău.

Materialul, cu durata de 5.10 minute, este evident tendențios, lipsit de pluralism, prezintă informații dintr-o singură perspectivă și abundă în comentarii ale jurnalistului, ceea ce contravine Codului deontologic. De asemenea, materialul conține și imagini de arhivă, incluse întru susținerea opiniilor autorului.

Părtinirea autorului este evidentă prin nesepararea faptelor de opinie chiar la începutul materialului, când autorul se dă cu părerea: *“După 5 iunie, fenomenul Dorin Chirtoacă va rămâne pentru mult timp în amintirea chișinăuienilor”*. Prin utilizarea expresiei *„va rămâne .... în amintire”* reporterul încearcă să inoculeze telespectatorilor percepția că Chirtoacă va pierde alegerile. *În continuare*, autorul apare pe rol de analist politic afirmând că *„Acesta a câștigat, în 2007, capitala cu un slogan puternic ideologizat anticomunist și cu o platformă simplă. Însă după primul an de mandat, puțini chișinăuieni îl vedeau ca pe un gospodar. El era mai mult antrenat în dezbateri politice, în campanii anticomuniste și unioniste”*. Pentru a evidenția afirmațiile privind participarea la *“campanii unioniste”*, autorul materialului include imagini din arhivă, de la o manifestație publică în Piața Marii Adunări Naționale, unde Chirtoacă declamă: *“Trăiască, trăiască, trăiască și-nflorească, Moldova, Ardealul și Țara Românească”*.

Tendențiozitatea jurnalistului este evidentă și din extrasele din vox populi filmate în 2008, care au fost incluse pentru a confirma cele enunțate mai sus de reporter: *“Lumea se revoltă, nu sunt mulțumiți de activitatea administrației orașului”*, *“cu purtările estea, cu tot ajutorul dumnealui, noi o să murim, asta-i clar”* sau *“Noi avem nevoie de un gospodar al orașului...”*.

În continuare, se pune accentul pe faptul că în cel de-al treilea an al mandatului *“primarul Capitalei a lăsat treburile orașului și a mers să facă agitație electorală pentru Partidul Liberal în alegerile parlamentare. Asta și mai mult a consolidat ideea printre chișinăuieni că edilul a folosit Primăria doar ca să-și facă carieră politică. Oamenii deja îi cereau demisia”*. Urmează alte patru vox-uri (pe ecran e indicat anul 2009), în care se susține că *“el trebuie să-și dea demisia”*, sau că *“nu s-a evidențiat cu nimic”*, iar o altă persoană spune: *“Da’ ce a făcut el? El se duce numai la România... Dar aici el nimic nu face. Numai gunoi peste tot”*. Sunt incluse și imagini ale mormanelor de gunoaie pe stradă, după care

urmează concluzia: „Iar spre sfârșit de mandat, Dorin Chirtoacă rămâne în amintirea oamenilor ca un primar care a cărat pământ moldovenesc în România, care a umblat cu brăduțul și chefuia cu fetele tinere, în biroul Primăriei”. Și din nou se folosesc imagini de arhivă și se dau câteva vox-uri (pe ecran e indicat anul 2010) anti-Chirtoacă.

După seria de vox-uri, reporterul continuă comentariile tendențioase: “După acești patru ani, Chirtoacă vrea din nou la Primărie cu același slogan puternic ideologizat, anticomunist. El merge la alegători cu același text ca și în 2007, că comuniștii sunt de vină pentru tot răul din lume. Chiar și ieri, Chirtoacă a chemat presa ca să țină lecții de istorie a comunismului sovietic”. Urmează o declarație extrasă din conferința susținută de Chirtoacă, în care acesta vorbește despre crimele din perioada sovietică. În paralel, pe ecran apar câteva fotografii de la sărbătorirea zilei de naștere a lui Dorin Chirtoacă.

Reporterul mai spune că “și apariția unor fișici electorale în care e criticată dur activitatea lui Chirtoacă din ultimii patru ani (în imagini apare și afișul în care Chirtoacă apare făcând un gest obscen – n.n.), liberalul presupune că e mâna lui Igor Dodon, candidatul PCRM la Primărie”.

Materialul se încheie cu declarația lui Igor Dodon, prin care se sugerează că acesta, spre deosebire de candidatul PL, va veni cu soluții la problemele locuitorilor orașului.

În concluzie, în materialul respectiv nu se ține cont de principiile reflectării echitabile, echilibrate și imparțiale a alegerilor locale generale, se încalcă flagrant standardele etice și profesionale, dar și Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale în alegerile generale locale din 5 iunie 2011 în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova.

Studiu de caz nr. 2

Moldova suverană, 5 mai 2011

„Concluzia principală a unui raport al fundației Soros-Moldova privind reforma administrației publice centrale. Corupția, lipsa transparenței și salarizarea scăzută sânt cele mai mari probleme create de actuala guvernare”, consemnare – Vlad Leghin

Articolul începe cu concluziile unui raport realizat de un grup de autori privind reforma administrației publice centrale în perioada octombrie 2009-noiembrie 2010, lucrare editată la inițiativa și cu suportul Fundației Soros-Moldova. Din start nu prea este clar dacă aceste concluzii aparțin raportului sau lui Veaceslav Bulat, coordonatorului grupului de autori ai raportului. „Extinderea corupției, dorirea informației despre activitatea Guvernului, ministerelor, a altor structuri publice centrale și micșorarea salariilor funcționarilor publici sânt insuccesele grăitoare ale reformei administrației publice centrale realizate de Alianța pentru Integrare Europeană, **cam aceasta este în esență concluzia lui Veaceslav Bulat...** (sub.n)”. Felul în care se face trimitere la sursă lasă loc de interpretări pentru modul în care a fost citat raportorul și corectitudinea selectării concluziilor din raport.

Mai departe jurnalistul vine cu aprecieri date concluziilor raporturilor și spune că „*Este sugestiv faptul că această apreciere negativă nu pornește de undeva din mediul unor experți, analiști, ci se bazează pe rezultatele unor chestionare și interviuri realizate...*” și că „...*nu e nimic nou, senzațional în raportul Soros-Moldova. Or, chiar un studiu al Transparency Internațional arăta încă în toamna anului trecut că fenomenul corupției pe timpul guvernării AIE s-a amplificat în mod enorm în țara noastră*”. Prima apreciere îl face pe cititor să înțeleagă că materialul nu mai este unul informativ despre rezultatele raportului, ci de opinie și că jurnalistul a folosit rezultatele studiului doar pentru a-și demonstra punctul de vedere sprijinit și de un alt studiu al Transparency International despre care nu se știe în ce condiții și cât de corect a fost citat, dacă e să amintim și modul în care a fost preluat pasajul din raportul Fundației Soros Moldova.

Pentru a sprijini mai bine afirmațiile sale, jurnalistul trece în revistă mai multe reușite și nereușite ale guvernului Filat la capitolul reforma administrației publice centrale, acestea sunt oferite publicului cu aproximație „*Filat se laudă mereu cu încheierea unor contracte, acorduri de finanțare externă, obținerea de granturi de milioane de euro, dolari SUA de la diferiți donatori din străinătate, dar nu ne oferă nicio informație la ce servesc fluxurile imense (sub.n)*” de finanțare externă, în ce scopuri sînt cheltuite... *prețurile au crescut pe timpul aflării la putere a actualei alianțe de guvernămînt cu zeci de procente (sub.n), iar pe anumite tipuri de servicii și mărfuri acestea au sporit de mai multe ori (sub.n)*”.

Autorul amintește că reforma administrației publice centrale a pornit încă în anul 2006 și că fosta guvernare a adoptat „*o strategie în acest sens care stabilea niște obiective, metode de atingere a lor și lumea se pusese pe muncit*”. El spune că noua putere „*a aruncat acest document la coșul de gunoi. De aruncat aceștia, care se află azi la cîrma țării, l-au aruncat, problemă e că nu au creat ceva în schimb. Așa că țara este în haos, precum e și mintea liderilor formațiunilor politice ce stăpînesc statul nostru*”. Jurnalistul nu concretizează din nicio sursă care este atitudinea actualei guvernări față de această reformă, și pentru a fi mai credibil citează din raport „*Unicul criteriu de reorganizare a structurilor administrației publice centrale au devenit, după cum spun înșiși autorii lucrării, „obiectivele partidelor politice care au format alianța de guvernare în toamna lui 2009” și „viziunile acestora privind sistemul de administrație publică centrală”, ceea ce în înțelepciunea populară ar însemna împărțirea ciolanului gras de către liderii Alianței pentru Integrare Europeană*”. Trunchierea concluziilor raporturilor, dar și explicațiile jurnalistului pun la îndoială încă o dată buna credință a acestuia. Cu toate acestea, rămîne necunoscută poziția Guvernului față de mersul reformei administrației publice centrale, dar și poziția altor specialiști pe marginea mersului reformei menționate.

Articolul cuprinde mai multe cifre preluate din raportul realizat cu suportul Fundației Soros Moldova care arată că „*instabilitatea politică și reorganizările din anul 2009, începutul anului 2010 au avut drept efect creșterea percepției de coruptibilitate a sistemului*”, după care autorul vine cu concluzie: „*Altfel spus, ne-am ales cu ce-am cules*”.

În final, menționăm că articolul prezintă mari probleme la selectarea și felul cum sunt citate sursele. De multe ori autorul nu separă opinia proprie de informațiile utilizate și se grăbește să tragă anumite concluzii pe seama unor date care pun mai multe semne de întrebare. Dincolo de tendențiozitate, articolul are probleme grave și în ceea ce privește corectitudinea

și echilibrul surselor. În material nu este prezentă nicio altă sursă cu excepția unor citate care trezesc mai multe semne de întrebare decât o confirmare a celor citate de autor.

*Coaliția 2009 este o uniune benevolă de organizații neguvernamentale din Republica Moldova care au drept scop sa contribuie la asigurarea unor alegeri libere, corecte, transparente și democratice ale Parlamentului Republicii Moldova și continuă activitățile de promovare a unor alegeri libere și corecte demarate de Coaliția 2005 și 2007. **La moment Coaliția 2009 întrunește peste 70 de organizații neguvernamentale.***